

DISCURS DE LA MANTENIDORA
AMPARO MARTINEZ MARTÍNEZ
EN LES FESTES D'AGOST
DE L'ANY 2017

Admirades Obreres Fadrines.
Respectades Obreres Casades.
Entusiastes Majorals
Il·lustríssima senyora Alcaldessa, digníssimes autoritats.
Estimat poble de Bétera, benvinguts i bona nit a tots.

Al comunicar-me la regidora de Cultura, que havia pensat en la meua persona per realitzar la tasca de ser la mantenidora d'esta nit, em vaig quedar en estat de xoc, però la meua estima per la festa fa que me involucre molt a gust en tots els que fers que en demanden les obreres i majorals, de tal manera que, lo que no sé, ho busque i me ho estudie per aconseguir-ho, motiu pel qual, ara en este moment, la meua implicació és la mateixa, per tant, no em podia negar a tal honor.

Diuen que el vestit ens expressa un caràcter, una condició socioeconòmica, una actitud vital de cara als esdeveniments que marquen la existència. També és ben cert que des de que la humanitat tractà de vestir-se, ha utilitzat els elements del seu entorn, que podia transformar artesanalment, i això ha fet, que la roba de cada poble, la determinen factors tals com el clima, la religió, els costums i tradicions.

Faré d'una forma senzilla un poquet d'història, ja que a través d'eixos coneixements ens aproximarem als arrels d'una tradició popular i d'una cultura que ens és pròpia. Podrem sentir el gust pel nostre poble, per la llum, el color, la sensibilitat per l'art i una inclinació natural pel barroc, perquè avui no podem viure ignorant els nostres arrels, i de la mateixa manera, servirà perquè molts puguem conèixer aspectes importants de la nostra realitat.

Necessitem mostrar ben alt, que en la nostra història al voltant de la SEDA I VALENCIA anaren unides en el seu màxim esplendor i del què ens sentin orgullosos d'una indústria que ens va donar l'hegemonia i el respecte durant segles. La documentació existent al Col·legi de l'art Major de la Seda de València, ens diu que al segle XVIII ja hi havia teixidors de la seda a la nostra terra. Este segle XVIII

anomenat el segle de la Raó i de les Llums, té al seus dies d'esdeveniments tan importants com la declaració de la Independència de EEUU d'América (1776), la Revolució Francesa (1789) i la Revolució Industrial a Anglaterra. Aleshores, Espanya era eminentment agrícola, en una industria artesanal i dominada pels gremis, herència de l'edat mitjana, les innovacions tecnològiques i estructurals s'incorporen amb lentitud.

Va ser al sector del teixit, on es va desenvolupar el primer progrés. Els nuclis principals varen ser la industria cotonera catalana, la llana a Alcoi, i la industria sedera Valenciana, que es va desenvolupar principalment a la comarca de l'Horta, caracteritzada pel cultiu de les moreres i la cria del cuc de seda, per la qual cosa, resulta rellevant, no sols per la quantitat sinó per la qualitat de la seda. Contribueix a tot això, l'arribada dels Borbons, que provoca un increment del us de la seda, aleshores la noblesa substitueix els austers vestits per la nova moda francesa, esta influencia unida a l'estil barroc de l'època, els gusts pels colors i motius florals, es deixa notar a les sedes valencianes que tingueren la seua millor època. L'acadèmia de Belles Arts de San Carles de València es va beneficiar per les preferències de la Cort per les sedes. En el 1778 el Rei va dotar amb 60.000 reals per estudiar disseny de flors i altres ornats. El grau de mestre teixidor de la seda, sols podia aconseguir-se després de complir set anys d'aprenentatge. En 1776 es va fundar la Real Societat Econòmica d'amics del país amb el fi de promoure la instrucció popular i el foment de la riquesa, impulsant el desenvolupament de l'agricultura, la industria i els oficis i portant a la pràctica les idees de la il·lustració. Esta societat organitza exposicions que premiaven als artesans de l'època. Les sedes de València varen rebre importants guardons.

- En l'exposició de Madrid rep la Medalla de Coure

- En 1859 la Medalla d'Or

- En l'Exposició Universal de Londres 1908, rep la Medalla d'Or

- En Exposició Universal de París, 5 anys després rep la Medalla de Coure.

-La Societat Econòmica Amics del País li entrega la Medalla d'Argent.

Estos teixits demostren la gran influència dels dissenys francesos del segle XVIII, cal matisar, que estes influències de les sederies valencianes del segle XIX s'aproximen més al gust mediterrani, i al mateix temps, són teixits amb nom propi: espolins, brocats i brocatells.

Els espolins són teixits de seda amb motius florals, que han donat fama al sector tèxtil valencià. Pren el seu nom de l'espoli o xicoteta llançadora, que s'utilitza per a teixir i sol tindre una amplària de 54 a 65cm., anomenant-se en la parla popular, ample de casulla. El model València que té 8.000 fils d'ordit, es poden teixir 22cm. al dia. En altres sedes més senzilles, es pot arribar a teixir fins 60cm. al dia.

Dins de la indumentària tradicional valenciana, concretarem, la que porten les nostres obreres, però com tot, anat evolucionant:

Pel que respecta a la calça, vos diré, que en un principi eren de tela i a partir del segle XVI són substituïdes per la seda, llana o cotó. És curiós comentar, que a meitat del segle XVIII començaren acurtar-se les falces, aleshores aparegué el motiu per a què la dona ensenyara el peuet, detall que es manté en la nostra festa, i a més, feu que la calça se li donara més importància, perquè esta quedava a la vista de tots.

Al parlar de les sinagües, podem dir, que antigament es confeccionaven amb teixits de llenç a base de lli, així com també s'utilitzava el cotó i les batistes en un volant de quasi 4 metres de perímetre.

El cosset, es molt particular de Bétera, els teixits poden ser molt variats, la quantitat de tela és escassa, i això permetia, que per humils que foren, podien adquirir la tela, que podia ser de cotó, fil o lli, fins a les més cares sedes, brocats i tafetans.

De la falda diré, que es pot confeccionar de diferents qualitats i sense cap dubte, les millors són les de seda. La seua forma s'aproxima a la del típic polissó, l'amplària s'accentuava a la part posterior, com era

utilitzat al segle XIX, i fins i tot al segle XX, (com deia ma *guela*, la panera darrere).

A la part superior de la falda, l'obrera du el gipó, pareix que el nom deriva de l'àrab *aljuva* o *juva*, malgrat que les nostres iaies així anomenaven esta peça de roba que duien dalt de la falda.

L'obrera remata el vestit, a la part de dalt amb la manteleta, que no deixa de ser un a peça ornamental, que en les vestidures de luxe i de festa duia volant, tal i com es fa ací a Bétera.

No es pot deixar de vestir a una obrera sense posar-li el davantal, la seua mida o grandària ha anat variant en funció de la moda del moment.

El toc distintiu de la nostra festa amb el vestit de valenciana es la distingida, elaborada i primorosa ombrel·la o "sombrilla" com l'anomenem, elegantment portada pel seu acompanyant el "sombriller" vestit de majoral.

Tot el que em dit fins ara, és el que hem de realitzar per vestir a l'obrera, després de moltes hores de feina cosint i brodant per a després fer totes les proves necessàries, fins que estiga perfecta. En aplegar el dia 15 d'agost, el dia més gran del poble, a l'alba, quan encara hi ha gent jove que va pel carrer, anem a vestir a l'obrera. Tot té que estar a punt, perruqueres, maquilladores i indumentaristes, ni les regines tenen tanta gent al seu voltant! per a què l'obrera estiga ben vestida i isca perfecta, doncs és el punt de mira de tot el poble, perquè és l'orgull de la festa. I vos puc dir, que no hi ha res més emocionant, que vore-la quan ix de sa casa i tots la mirem en admiració, i això provoca una gran satisfacció per a nosaltres, pensem que han valgut la pena tots els esforços que em tingut que fer i, ho em fet en tot el gust i estima per la festa, perquè és una cosa que duguem al cor, doncs som la tercera generació que dediquem el nostre temps lliure a la festa.

No menys importants sou de les obreres casades, que durant els dies de les festes sou les protagonistes acompanyant a les fadrines per a complir el ritual de la festa, que amb la vostra presència amb el vestit de clavariessa aporteu elegància, maduresa i solemnitat.

Els majorals protagonistes i animadors de la festa, que després de més d'un any de treball i esforç sou els acompanyants de les obreres en tots el actes, per a tal cosa, la vostra presència amb el vestit de majoral, completa el ritual de la tradició de l'ofrena de les alfàbegues, perquè des de les espadenyas, la faixa, la camisa i el barroc mocador realça la solemnitat de la festa.

Moltes gràcies per la vostra generositat, perquè sou els pilars fonamentals de la festa.

Per tot això, que he dit, me pregunte, són les festes de Bétera, les millors del món?, no ho sé, el que sí que sé, es que són les festes del meu poble i que tots estimem.

Per damunt de les particularitat que cada poble presenta, les festes col·lectives de caràcter tradicional, tenen sempre un significat que permet considerar-les com un fet únic, perquè son un vincle de unió entre persones, doncs la vida quotidiana està marcada per activitats que en general no tenen res en comú. Estes festes produeixen un acostament i proporcionen una oportunitat per a experimentar una vivència per a tots el que hi participen, els veïnats arreglen el carrer, la família més unida que mai, fem les orelletes I, sempre quedaran els sentiments viscuts, les emocions, la germanor, perquè la vida, no és vida si no es compartida.

Amb el nostre homenatge per a totes les persones que saben veure en les festes, retalls de la cultura popular i metàfores de un món somiat, que no es resigna davant de la rotunda ambició del present.

Moltes gràcies per l'esforç de nombroses persones, que treballen al llarg de l'any amb la finalitat de recuperar els elements distintius, que permeten afirmar la identitat d'un poble i redefinir el sentit de comunitat. En alguns casos s'assisteix a un moviment de recuperació de danses, d'investigació etnològica i històrica sense precedents.

Vos desitge molt bones festes i que les obreres i majorals gaudiu plenament sense desvirtuar la festa.

Mol bones festes a tot el poble!, moltes gràcies i bona nit.

